

Gravfält, boplats och ett härdgropssystem vid

Hallunda gård

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av RAÄ Botkyrka 70:3-4, 73:1, 74:1, 75:1 och 439:1 samt av objekt 3 och objekt KM 9 inom fastigheten Hallunda 4:20, Botkyrka kommun, Stockholms län.

Kjell Andersson

Gravfält, boplats och ett härdgropssystem vid

Hallunda gård

Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av RAÄ Botkyrka 70:3-4, 73:1, 74:1, 75:1 och 439:1 samt av objekt 3 och objekt KM 9 inom fastigheten Hallunda 4:20, Botkyrka kommun, Stockholms län.

Omslagsbild: Sökschakt grävs i anslutning till gravfältets RAÄ Botkyrka 74:1 östra sida. Foto från söder.

Innehåll

Sammanfattning	7
Bakgrund	7
Kulturmiljö och tidigare undersökningar	8
Syfte och förutsättningar	8
Metod	8
Resultat	8
Utvärdering	11
Referenser	12
Arkiv	12
Administrativa uppgifter	13
Bilaga	
<i>Bilaga 1. Schaktplaner</i>	15
<i>Bilaga 2. Schakttabell</i>	21
<i>Bilaga 3. Anläggningstabell</i>	26
<i>Bilaga 4. Del av gravfältskarta över RAÄ Botkyrka 75:1 upprättad 1936.</i>	28
<i>Bilaga 5. Objektbeskrivningar</i>	29
Figurförteckning	
Figur 1. Förundersökningsområdets läge markerat på Terrängkartan.	6
Figur 2. Berörda fornlämningar och objekt markerade på Fastighetskartan.	6
Figur 3. Fyllnadsmassor i schakt S4 inom bytomtens södra del. Foto från sydöst.	9
Figur 4. Ett delvis framrensat skärvstensflak (A1) i schakt S2. Foto från väster.	9
Figur 5. En delvis framschaktad härd (A3) i schakt S3. Foto från söder.	9
Figur 6. En del av hägnaden objekt FU2 i schakt S11. Foto från söder.	10
Figur 7. Två härdgropar i härdgropssystemet objekt FU3 (A4 och A5, schakt S11). Foto från söder.	10

Fig 1. Förundersökningsområdets läge markerat på Terrängkartan, skala 1:25 000.

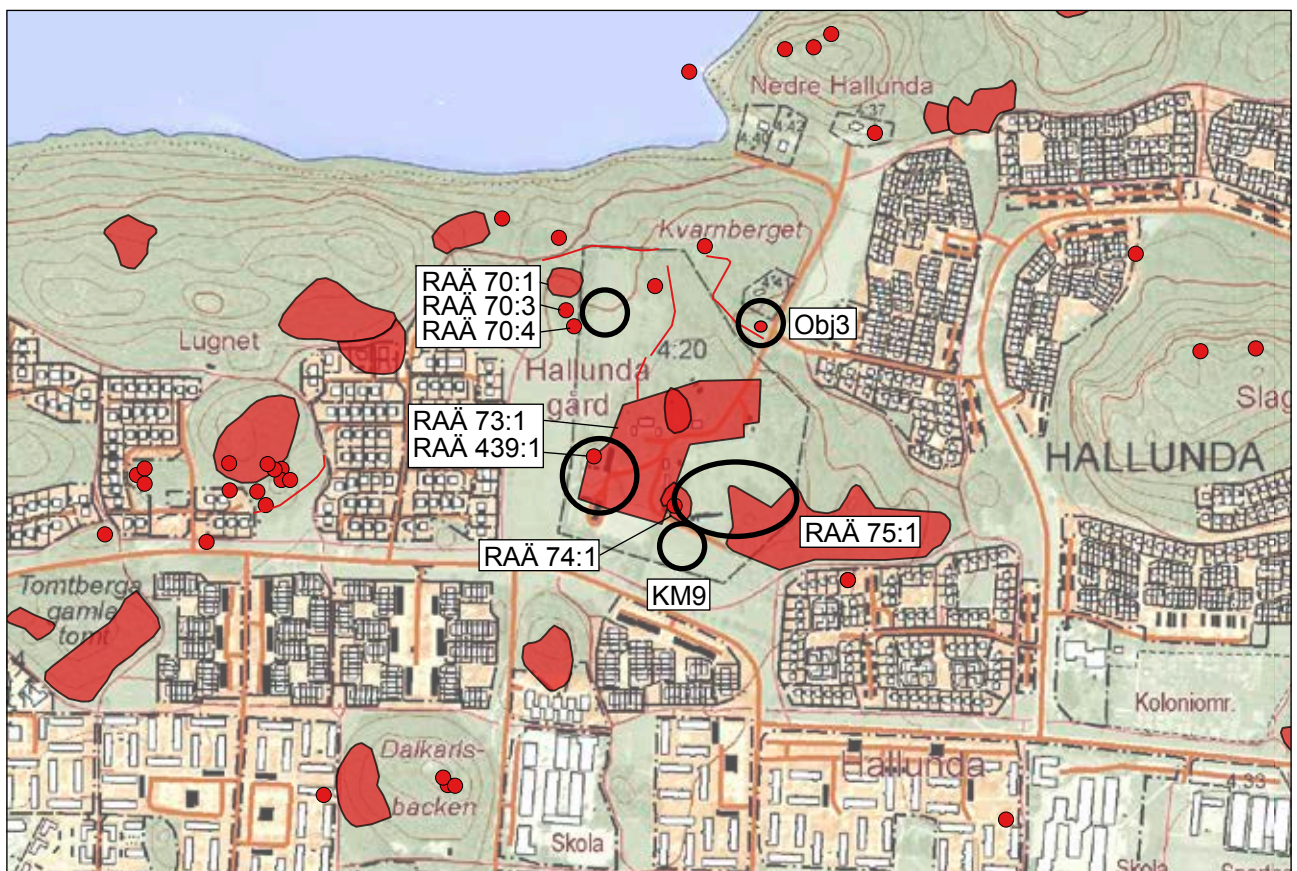

Fig 2. Berörda fornlämningar och objekt markerade på Fastighetskartan, skala 1:10 000.

Sammanfattning

Arkeologistik har enligt ett beslut från Länsstyrelsen genomfört en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte vid Hallunda gård i Botkyrka inför planerad nybyggnation i anslutning till gården. Förundersökningen genomfördes under slutet av mars 2017 och berörde sju fornlämningar varav en skärvstenshöj (RAÄ Botkyrka 70:3), delar av Hallunda by-/gårdstomt (Botkyrka 73:1), två gravfält (Botkyrka 74:1 och 75:1), en hållristningslokal (Botkyrka 439:1) och två områden med sentida bebyggelseämningar (objekt 3 och objekt KM 9, se Andersson 2016).

Vid förundersökningarna framkom tre tidigare okända fornlämningar i anslutning till två av de registrerade lämningarna, medan en annan av lämningarna har omtolkats och inte längre bedöms utgöra en fornlämning. De tidigare okända fornlämningarna utgörs dels av ett **hårdgropssystem (objekt FU3)** som framkom strax öster om skärvstenshögen Botkyrka 70:3 och det stora Hallundaröset Botkyrka 70:1, dels av en **boplats (objekt FU1)** och en **hägnad (objekt FU2)** i form av bottenvarvet till en skalmur som framkom intill bytomtens västra respektive södra kanter. Bytomtens begränsning kunde dock inte fastställas inom ramen för förundersökningen då den berörda delen visades vara täckt av upp till 2 meter tjocka fyllnadsmassor som har lagts på området under 1970-talet. Boplatsens begränsning åt norr, utanför de påförda massornas begränsning har klargjorts, medan boplatsens utbredning i andra riktningar är oklar. Sannolikt har dock boplatsen en viss vidare utbredning åt väster, utanför fastigheten Hallunda 4:20.

Vid avgränsningen av gravfältet Botkyrka 74:1 grävdes sökschakt längs gravfältets östra sida där det var möjligt utifrån befintliga ledningsdragningar. Gravfältetsgränsen har därefter korrigerats något utifrån synliga gravar. Vid avgränsningen av gravfältets Botkyrka 75 grävdes sökschakt sydväst och nordväst om gravfältets begränsning enligt FMIS samt längs med gravfältets norra sida. I norr grävdes sökschakt även inom gravfältets begränsning enligt FMIS utifrån synliga säkra gravar. Tre osäkra gravar provgrävdes. Utifrån förundersökningens resultat och en plan över gravfältet som upprättades 1936 föreslås en ny begränsning av gravfältets nordvästra delar. En tidigare karterad stenkrets (nr 1 på gravfältkartan) bildar tillsammans med två intilliggande nypåträffade stensättningar, en från gravfältet friliggande **gravgrupp** norr om gravfältet (**objekt FU4.1-3**).

Vid avgränsningen av husgrunden objekt 3 framkom en ca 6 meter lång (VNV-OSO) stenhägnad som anslöt till grundens sydöstra hörn samt en sogrop strax intill husgrundens östra sida. I övrigt framkom inga anläggningar. Sentida fyndmaterial, främst i form av taktegel förekommer också i direkt anslutning till husgrunden, men inte inom området i övrigt.

Vid avgränsningen av de förmodade bebyggelseämningar som framkom strax sydöst om Hallunda bytomt i samband med utredningen under hösten 2016 (objekt KM 9, se Andersson 2016), påträffades inga ytterligare lämningar utöver ett par nedgrävningar med oklar funktion. Inte heller kunde några kulturlager beläggas i området. De begränsade lämningarna tolkas efter förundersökningen istället utgöra spår efter en omfattande trädgårdsanläggning som anlades under 1800-talet. Lämningarna bedöms därför utgöra en övrig kulturhistorisk lämning.

Bakgrund

Botkyrka kommun arbetar tillsammans med SMÅA AB och Titania Bygg & VVS AB med en detaljplan för bostäder i området kring Hallunda gård. En arkeologisk utredning av de aktuella områdena gjordes 2016 av Arkeologistik AB (se Andersson 2016) och tidigare har en utredning etapp 1 av en del av området gjorts av Stiftelsen Kulturmiljövård (se Ählström 2011). Förutom de redan kända fornlämningarna i det aktuella området (RAÄ Botkyrka 70:1, 70:3-4, 74:1-2, 75:1 och 439:1) påträffades bl.a. en husgrund, ett område med bebyggelseämningar och en by-/gårdstomt (objekt 3, KM 9 och KM 5). Objektet KM 5 har senare erhållit nummer RAÄ Botkyrka 73:1 i FMIS.

Länsstyrelsen bedömde att en förundersökning i avgränsande syfte behövde göras för att bedöma om den planerade exploateringen berörde fornlämningarna. Syftet var att undvika byggnation i anslutning till gravfälten (Lst förfrågningsunderlag 2016-12-20, dnr 43112-40239-2016 samt komplettering via mejl 2016-12-30). Länsstyrelsen har därför fattat beslut om att en arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte av delar av de berörda fornlämningarna enligt 2 kap 13 § kulturmiljölagen (1988:950) ska göras inför den planerade byggnationen. Länsstyrelsen har vidare enligt samma bestämmelser beslutat att tilldela Arkeologistik AB att

utföra förundersökningen. I enlighet med 2 kap 14 § första stycket samma lag, beslutades också att Botkyrka kommun skulle betala kostnaden för den arkeologiska förundersökningen (Lst beslut 2017-01-13). I efterhand har dock Titania Bygg och VVS AB tagit på sig kostnadsansvaret för förundersökningen då samtliga berörda lämningar ligger inom de delar som ska exploateras av företaget.

Kulturmiljö och tidigare undersökningar

För beskrivningar av områdets topografi och kulturmiljö samt tidigare arkeologiska undersökningar hänvisas till de två utredningsrapporter som berör området (Ählström 2011, Andersson 2016).

Syfte och förutsättningar

Syftet var att avgränsa delar av fornlämningarna RAÄ Botkyrka 70:3-4, 74:1, 75:1 och 439:1 samt nypåträffade fornlämningar objekt 3, KM 5/Botkyrka 73:1 och KM 9, för att Länsstyrelsen skulle kunna bedöma om de berördes av planerad bebyggelse (Lst förfrågningsunderlag 2016-12-20 med tillägg via mejl 2016-12-30).

By-/gårdstomten objekt KM 5/RAÄ Botkyrka 73:1 och hållristningslokalen RAÄ Botkyrka 439:1 skulle avgränsas åt väster (delvis mot norr och söder). Sökschakt skulle utgå från utredningens tomma schakt och så långt in i lämningen som krävdes för att avgränsa den i den berörda delen. Då Titania Bygg & VVS AB ensamt var ansvarig för de arkeologiska kostnaderna (Anette Rosdahl, Botkyrka kommun via mejl 2016-02-28) grävdes dock inga sökschakt utanför fastigheten Hallunda 4.20.

Området med bebyggelselämningar objekt KM 9 skulle avgränsas i hela sin utbredning. Avgränsningen skulle utgå från de kända anläggningar/fyndplatser som framkom vid utredningen,

Gravfälten RAÄ Botkyrka 74:1 och 75:1 skulle avgränsas mot varandra för att säkerställa om de tillhör samma gravfält. Gravfältet Botkyrka 75:1 skulle även avgränsas mot norr i de delar som låg inom detaljplanen. Åtgärder

kunde ske inom gravfältens markering i FMIS om det krävdes för att tydliggöra eller justera gränserna.

Skärvtenshögen RAÄ Botkyrka 70:3 och den tidigare osäkra stensättningen Botkyrka 70:4, som i samband med utredningen 2016 bedömdes utgöra ett röjningsröse, skulle avgränsas åt alla håll utom mot norr. I samband med förberedelserna för förundersökningarna framkom dock att inga byggplaner fanns i anslutning till lämningarna inom Botkyrka kommuns/SMÅA:s exploateringsområde väster om lämningarna (Anette Rosdahl, Botkyrka kommun via mejl 2017-02-28), varför begränsningen endast har berört området öster om fornlämningarna, dvs. inom fastigheten Botkyrka 4:20.

Husgrunden objekt 3 skulle avgränsas åt alla håll.

Metod

Vid förundersökningen grävdes sökschakt med maskin utifrån kända lämningar med undantag för vid by-/gårdstomten objekt KM 5/RAÄ Botkyrka 73:1 där schaktningen i stället genomfördes utifrån och in mot fornlämningen. Vid gravfältet Botkyrka 75:1 genomfördes även provgrävningar av osäkra fornlämningar med maskin och handredskap (fyllhacka, skårslev). Samtliga schakt och provgrävda anläggningar återfylldes/återställdes i samband med förundersökningen. Schakt och påträffade anläggningar beskrevs i text och mättes in med RTK-gps. Valda objekt fotograferades med digitalkamera. Påträffade förhistoriska fynd beskrevs och fotograferades. Inga fynd tillvaratogs. Vid gravfältet Botkyrka 75:1 genomfördes även en begränsad kartering av gravfältet för att tydliggöra gravfältets utbredning gentemot planområdet utifrån synliga säkra gravar.

Resultat

Vid avgränsningen av by-/gårdstomten KM 5/Botkyrka 73:1 och hållristningslokalen Botkyrka 439:1 påbörjades schaktningen vid fastighetens västra gräns och vid foten av vad som då antogs utgöra en naturlig höjd på vilken gårdsbebyggelsen varit belägen. Det visade sig dock ganska snart att höjdryggen till stora delar bestod av upp till 2 meter tjocka fyllnadsmassor av lera, sten

Fig 3. Fyllnadsmassor i schakt S4 inom bytomtens södra del. Foto från sydöst.

och morän vilka enligt den nuvarande markägaren hade lagts på området under 1970-talet (figur 3). Massorna hade till stor del hämtats från omgivningarna i samband med att den nya stadsbebyggelsen i Hallunda-Norsborg uppfördes.

På grund av de omfattande massorna och undersökningens begränsade resurser kunde förundersökningens syfte inte uppnås. I de få schakt som ändå grävdes inom området kunde det dock konstateras att ursprungliga matjordslager till stora delar tycktes ha schaktats bort innan fyllnadsmassorna fördes på och att området också rymmer en tidigare okänd fornlämning i form av en förhistorisk boplats (objekt FU1). Vid schaktningen framkom dels ett skärvstensflak med brända ben och förhistorisk keramik (A1, figur 4 samt bilaga 1 och 3), dels anläggningar i form av en härd/härdgrop och stolphål (A2-A5, figur 5). Boplatsens utbredning mot

Fig 4. Ett delvis framrensat skärvstensflak (A1) i schakt S2. Foto från väster.

Fig 5. En delvis framschaktad härd (A3) i schakt S3. Foto från söder.

norr, utanför fyllnadsmassornas utbredning, kunde klargöras inom ramen för förundersökningen, medan boplatsens utbredning i andra riktningar är okänd. Sannolikt har dock boplatsen en viss vidare utbredning åt väster, utanför fastigheten Hallunda 4:20.

Strax söder om bytomten framkom även en hägnad (objekt FU2) i form av en skalmur i två schakt (S10 och S11, bilaga 1 och figur 6). Muren är av samma typ som de murar som på flera sidor omger Hallunda och som troligen anlades i samband med en upprustning av gården under andra hälften av 1700-talet (Andersson 2016:12). De nu påträffade murpartiet finns dock inte markerat på den ägomätning från 1802 (LMS A9-9:2) där övriga muravsnitt finns markerade. Möjligen har murpartiet aldrig färdigställts eller rivits ned innan kartan upprättades, men det kan inte uteslutas att muren har påbörjats under ett senare skede. Murpartiet bedöms dock i likhet med övriga murar utgöra en fornlämning.

Fig 6. En del av hägnaden objekt FU2 i schakt S11. Foto från söder.

Vid avgränsningen av RAÄ Botkyrka 70:3-4 påträffades en tidigare okänd fornlämning i form av ett härdgropssystem (objekt FU3). De framschaktade anläggningarna utgörs av sex drygt meterstora härdgropar (A1 – A6, bilaga 3) och som framkom i fem olika schakt (S2, 3, 7, 11 och 12, bilaga 1). Härdgroparna är belägna på rad längs en ca 40 meter lång sträcka (V-Ö) från i höjd med skärvtenshögen Botkyrka 70:3 och vidare öster ut, in i ett tidigare utpekad boplatsläge (Ählström 2011, figur 2). Boplatsläget utredningsgrävdes 2016, men några fornlämningar kunde då inte påvisas inom

detta (objekt KM 6, Andersson 2016:13). Om härdgroparna ligger lika tätt längs hela sträckan som antyds av de två härdgropar (A4 och A5) som framkom i schakt S11 (figur 7), kan systemet bestå av ett tjugotal härdgropar. Inga ytterligare anläggningar eller förhistoriska fynd framkom i anslutning till härdgroparna.

Fig 7. Två härdgropar i härdgropssystemet objekt FU3 (A4 och A5, schakt S11). Foto från söder.

Härdgropar anlagda på rad brukar betecknas som reglerade kokgropssystem och antas generellt ha anlagts i rituellt syfte. Dessa s.k. eldkultplatser, som också förekommer i oreglerad form, dvs. i form av stora ansamlingar av kokgropar, har i allmänhet daterats från yngre bronsålder till och med förromersk järnålder och förekommer normalt inte i anslutning till samtida boplatser. De reglerade kokgropssystemen är kända från främst Sydskandinavien, Tyskland och Polen, men är ännu sällsynta i Mälardalen (Björk 1998:75, Kristensen 2008:9, Hulth 2013:53f och där anförd litteratur).

Vid avgränsningen av gravfältet Botkyrka 74:1 grävdes sökschakt i en fruktträdgård längs med gravfältets östra sida, men en bit ut från synliga gravar pga. en vattenledning som sträckte sig förbi gravfältet i nord-sydlig riktning. Schakten visade på tjocka odlingslager på platsen och om gravar tidigare har funnits i området har de sannolikt helt förstörts i samband med uppodlingen. I schakten framkom endast sentida nedgrävningar och ledningsdragningar. Gravfältsgården korrigerades något utifrån de synliga gravarna (bilaga 1).

Gravfältets Botkyrka 75 västra sida domineras av en kraftig, delvis urschaktad brant ned mot de tidigare

Utvärdering

trädgårdslanden i väster. Sökschakt grävdes sydväst och nordväst om branten samt längs med gravfältets norra sida inom planområdet. I norr grävdes schakt även inom gravfältets begränsning enligt FMIS utifrån synliga säkra gravar. Tre osäkra gravar inom den registrerade begränsningen provgrävdes. En stor höglignande lämning i gravfältets nordvästra spets och som bedömdes som en osäker grav provgrävdes dock inte pga. dess storlek. En av gravarna som provundersöktes finns medtagen på en plan över gravfältet som upprättades redan 1936 (se bilaga 4, nr 3), men visades liksom de andra två lämningarna inte utgöra fornlämningar. Den större höglignande lämningen finns inte medtagen på gravfältskartan och bedöms därför utgöra en sentida lämning. Utifrån resultaten av förundersökningen och den tidigare karteringen av gravfältet föreslås en ny begränsning av gravfältets nordvästra delar (se bilaga 1). En på gravfältskartan markerad stenkreis (bilaga 4, nr 1) och två intill denna nypåträffade stensättningar bildar en från gravfältet friliggande **gravgrupp** norr om gravfältet (**objekt FU4.1-3**).

Vid avgränsningen av husgrunden objekt 3 grävdes sökschakt i direkt anslutning till grunden på samtliga sidor samt enstaka sökschakt söder och väster om densamma (bilaga 1). Direkt öster om husgrunden framkom en soprop (A1) med sot, kol, tegel, spikar och någon enstaka flintgodsskärva i ytan. Strax sydöst om grunden framkom en hägnad av sten (A2) som visade sig ansluta till husgrundens sydöstra hörn. Denna del hade vid utredningen bedömts utgöra en möjlig ramp vid byggnadens ingång. Hägnaden består av en ca 6 meter lång (VNV-ÖSÖ) enkel stenrad av 0,25 – 0,55 meter stora stenar. I schakten närmast grunden förekom i övrigt sentida material, framför allt i form av taktegel, men även spikar och enstaka skärvor av buteljglas, flintgods och yngre rödgods. Övriga schakt var fyndtomma.

Vid avgränsningen av de förmodade bebyggelselämningarna som framkom strax sydöst om Hallunda bytomt i samband med utredningen under hösten 2016 (objekt KM 9, se Andersson 2016), påträffades inga ytterligare lämningar utöver ett par nedgrävningar med oklar funktion. Inte heller kunde några kulturlager beläggas i området. De påträffade lämningarna antas efter förundersökningen istället utgöra spår efter en omfattande trädgårdsanläggning som anlades under 1800-talet (RAK J112-75-23). Lämningarna bedöms därför utgöra en övrig kulturhistorisk lämning.

Förundersökningen genomfördes i enlighet med projektplanen, men förundersökningens målsättning har endast delvis kunnat uppfyllas. Avgränsningen av bytomtens (objekt KM 5/RAÄ Botkyrka 73.1) sydvästra del var tvungen att avbrytas då det visades att denna del täcktes av upp till drygt 2 meter tjocka blandade fyllnadsmassor av morän, lera och sten. I projektplanen fanns inte tillräckliga resurser avsatta för att kunna hantera så stora volymer som hade varit nödvändigt för att kunna klargöra bytomtens begränsning utifrån eventuella bevarade anläggningar eller lager. I samband med den inledande schaktningen framkom dock en tidigare okänd fornlämning i form av en förhistorisk boplats (objekt FU1) i anslutning till bytomtens västra begränsning enligt FMIS och som ansluter till/överlagras av bytomten. Boplatsen kunde avgränsas åt norr, utanför de påförda massornas begränsning, medan dess vidare utbredning i andra riktningar är okänd.

Strax söder om bytomten framkom ytterligare en fornlämning i form av en hägnad (objekt FU2). Hägnaden, som utgörs av bottenvarvet till en skalmur av samma typ som de murar som ännu omger Hallunda gård, antas ha anlagts i samband med en upprustning av gården under andra hälften av 1700-talet. Murpartiet finns dock till skillnad från övriga muravsnitt inte markerat på en ägomätning över Hallunda från 1802, vilket kan tyda på att murpartiet aldrig blev färdigställt eller att det revs ned innan kartan upprättades.

I samband med avgränsningen av fornlämningarna RAÄ Botkyrka 70:3 och 70:4 påträffades ännu en tidigare okänd fornlämning i form av ett härdgropssystem (objekt FU3). Härdgropssystemet, som framkom i höjd med skärvstenshögens Botkyrka 70:3 östra sida, sträcker sig ca 40 meter i väst-östlig riktning in i ett tidigare utpekad boplatsläge (se Ählström 2011, figur 2). Boplatsläget provgrävdes i samband med en arkeologisk utredning etapp 2 under hösten 2016, men inga fornlämningar kunde då beläggas inom ytan (se Andersson 2016, objekt KM 6). Härdgropssystem, eller s.k. eldkultplatser, är dock metodiskt svåra att lokalisera och också att belägga någorlunda säkert utan relativt omfattande matjordsavbaningar (Björk 1998:78).

Vid avgränsningarna av gravfälten RAÄ Botkyrka 74:1 och Botkyrka 75:1 har en mindre justering av det förstnämnda gravfältets begränsning åt öster gjorts utifrån synliga anläggningar. Vid avgränsningen av Botkyrka

75:1 genomfördes dels en ofullständig kartering av den del av gravfältet som låg närmast planområdet, dels provundersökningar av osäkra anläggningar i gravfältets utkant. Resultaten från karteringen och provgrävningarna överensstämmer väl med en plan över gravfältet som upprättades 1936. Resultaten visar tydligt att gravfältets utbredning enligt FMIS inte överensstämmer med verkligheten. En viss överensstämmelse finns dock mellan gravfältets form enligt FMIS och gravfältskartan från 1936 vilket kan tyda på att den äldre karteringen kan ha legat till grund för gravfältets markering i FMIS, men att fel skala kan ha använts. En tidigare karterad stenkrets (nr 1, 1936) med två intilliggande nypåträffade stensättningarna bildar en från gravfältet åtskild gravgrupp norr om gravfältet (objekt FU4).

Ett objekt som vid utredningen 2016 bedömdes utgöra ett område med bebyggelse lämningar från troligen 1700-talet (se Andersson 2016, objekt KM 9) har efter förundersökningen omtolkats då inga ytterligare bebyggelse lämningar i form av stolphål eller stensyllar eller för den delen kulturlager framkom vid schaktningen. De fåtaliga lämningarna bedöms istället ha ett samband med en omfattande trädgårdsanläggning som anlades under 1800-talet och de arbeten som har företagits inom denna genom åren. Lämningarna bedöms nu därför som en övrig kulturhistorisk lämning.

Referenser

Andersson, K. 2016. *Gravar, boplats och bebyggelse lämningar vid Hallunda gård.* Arkeologisk utredning etapp 1 och 2 inom fastigheterna Hallunda 4:20 och 4:34, Botkyrka socken och kommun, Stockholms län. Arkeologistik, Rapport 2016:31.

Björk, T. 1998. Härदार på rad. Om spåren efter en eldkultplats från bronsåldern. I: *Fornvännen* 93:2, sid 73-79.

Hulth, H. 2013. *Att återvända. Arkeologi i olika skeden från Södra gårdet i Ultuna.* Arkeologiska för- och slutundersökningar. Fornlämning Uppsala 555, Ultuna 2:1, Uppsala stad (f d Bondkyrko sn), Uppland. SAU rapport 2013:6.

Kristensen, I. K. 2008. Kogegruber – i klynger eller på rad og række. I: *Kuml* 2008, sid 9-57.

Ählström, J. 2011. *Hallunda gård.* Arkeologisk utredning etapp 1, Hallunda 4:20, 4:34, 4:37, 4:40, 4:41 och 4:42, Botkyrka socken, Botkyrka kommun, Södermanland. Stiftelsen Kulturmiljövård, Rapport 2011:63.

Arkiv

Fornminnesregistret (FMIS), Riksantikvarieämbetet

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS), Lantmäteriet

Akt A9-9:2 Stockholms län, Botkyrka socken, Hallunda. Ägomätning 1802.

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK), Lantmäteriet

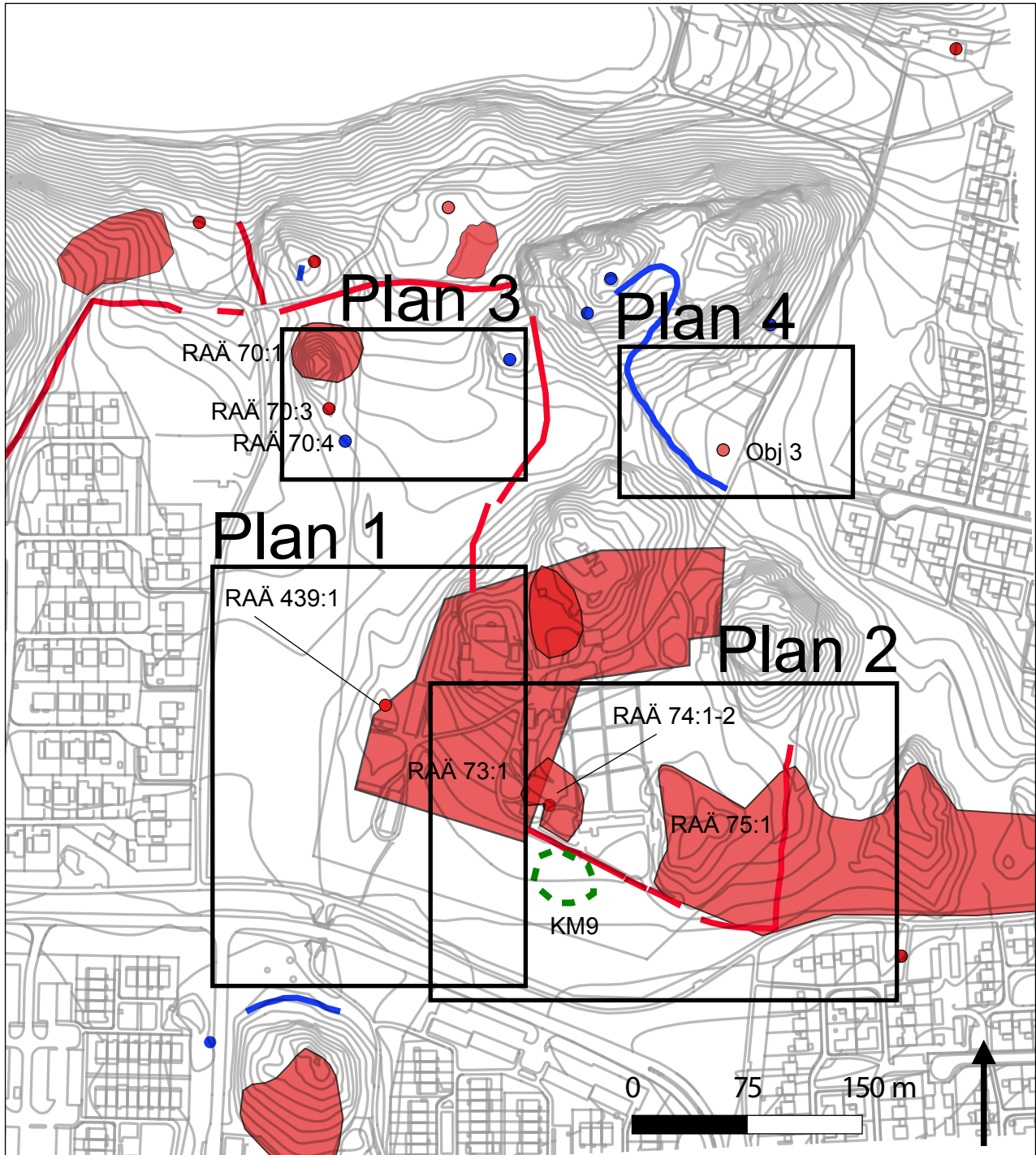
Akt J112-75-23 Häradsekonomiska kartan, blad Botkyrka, 1901-06

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	<i>43112-40239-2016</i>
Beslutsdatum	<i>2017-01-13</i>
Arkeologistik, projektnr	<i>AL 2017.1</i>
Exploatör	<i>Titania Bygg & VVS AB</i>
Landskap	<i>Södermanland</i>
Kommun	<i>Botkyrka</i>
Socken	<i>Botkyrka</i>
Fastighet	<i>Hallunda 4:20</i>
Fornlämning	<i>RAÄ Botkyrka 70:3-4, 73:1, 74:1, 75:1 och 439:1 samt objekt 3 och KM 9 (se Andersson 2016)</i>
Typ av undersökning	<i>Arkeologiska förundersökningar i avgränsande syfte</i>
Läge	<i>Ekonomiska kartan 10I 4d SV (RT90)</i>
Koordinater	<i>E 661237, N 6571769 (Sveref 99 TM)</i>
Omfattning	<i>Schaktad yta: ca 812 m²</i>
Fältarbete	<i>23 – 31 mars 2017</i>
Personal	<i>Kjell Andersson (projektledare), Göran Wertwein</i>
Underkonsulter	<i>J-E Johanssons Åkeri Rö</i>
Arkivmaterial	<i>Utöver denna rapport föreligger inget arkivmaterial. Mätfiler och digitala fotografier förvaras tillsvidare hos Arkeologistik AB.</i>
Fynd	<i>Inga fynd tillvaratogs</i>

Bilagor
Bilaga 1. Planer

Översikt, skala 1:4000

Plan 1. RAÄ 73:1, skala 1:1000

Påförda massor

X 6571718
Y 661140 ⊕

S8

RAÄ 439:1

S7

FU1

S9

S6

A5

A4

Berg

A1

A2

A3

S5

S2

S3

S1

S4

Påförda massor

RAÄ 73:1

Mur

S11

S10

FU2

X 6571592
Y 661140 ⊕

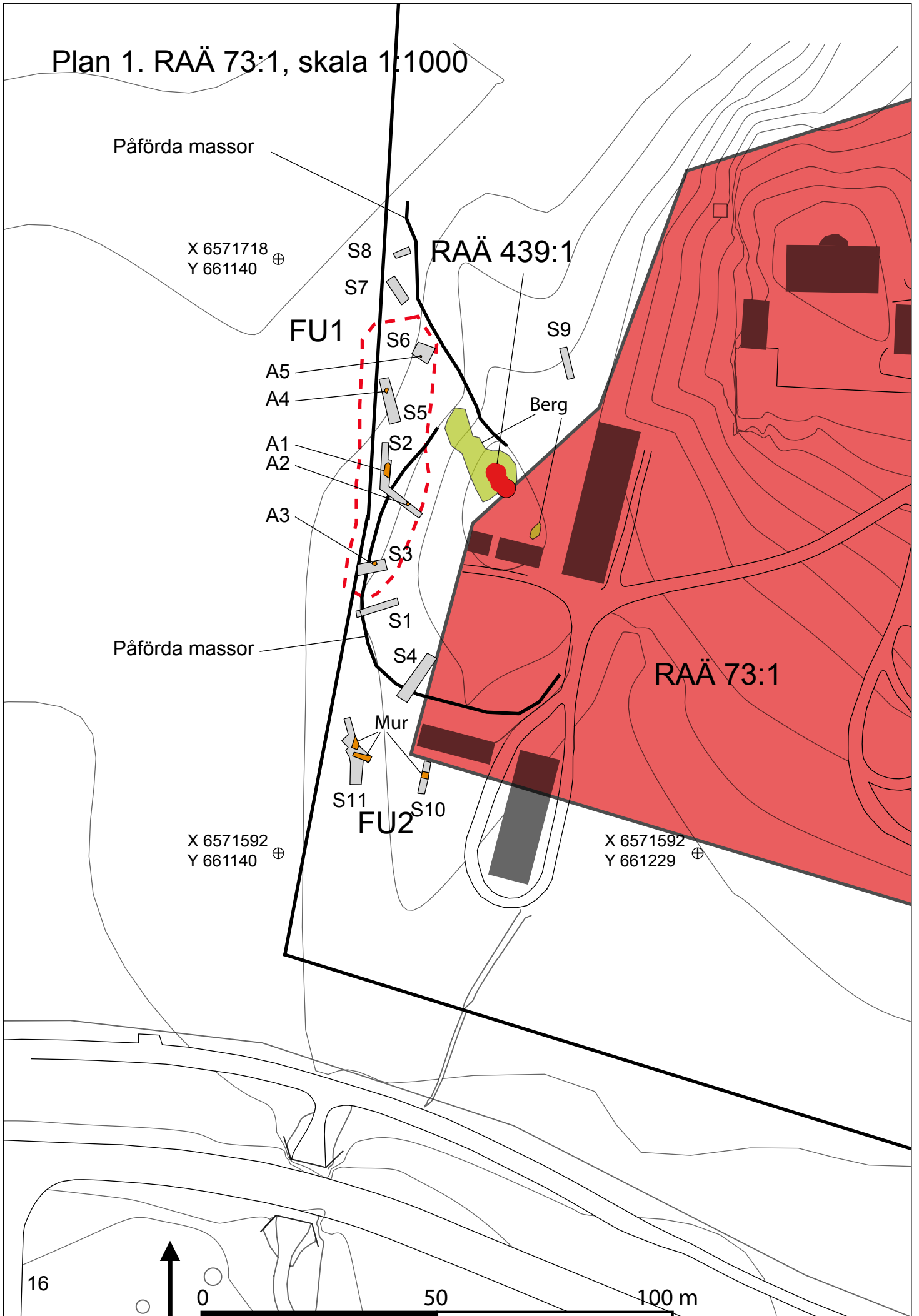
X 6571592
Y 661229 ⊕

16

0

50

100 m

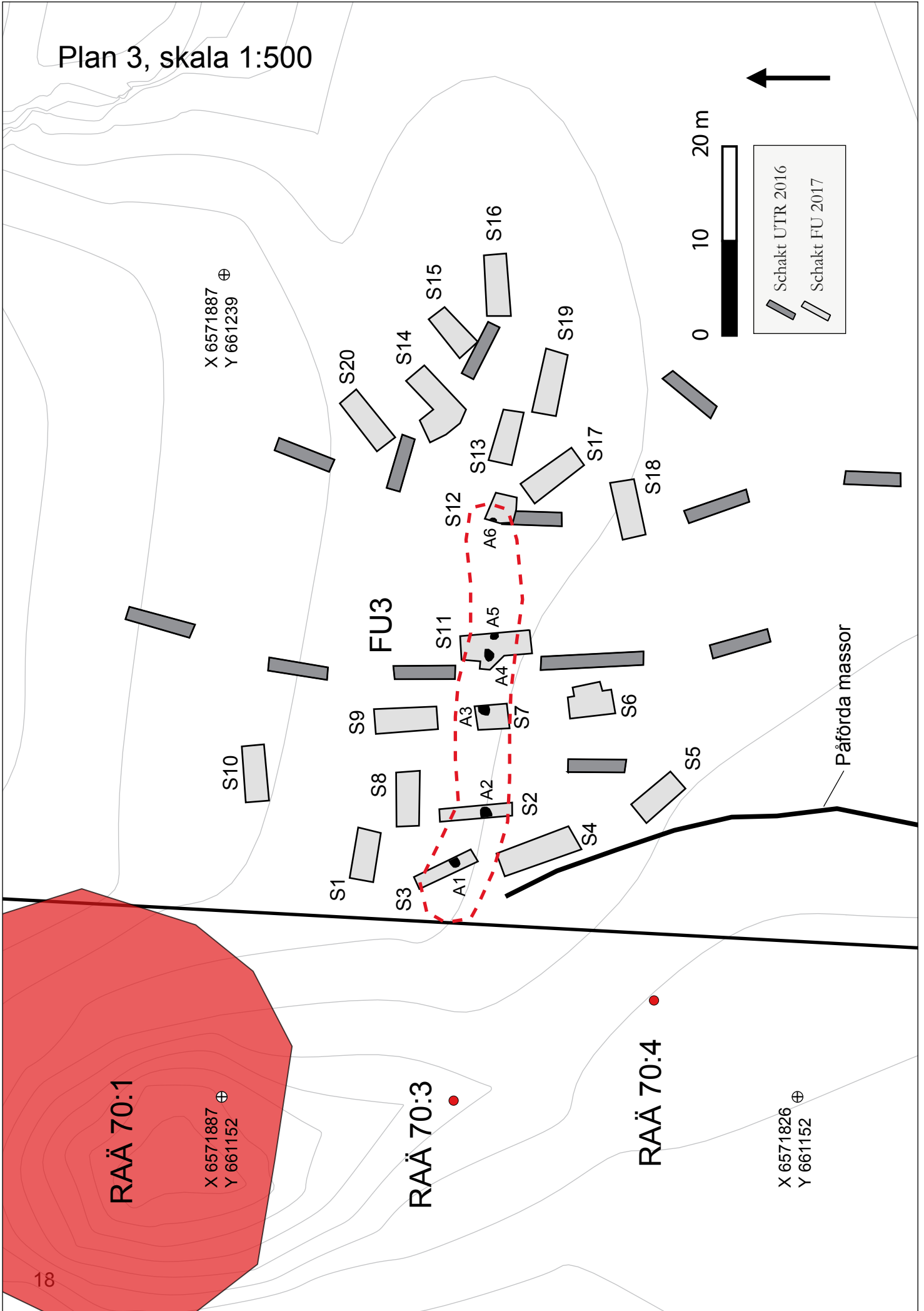

Plan 2, skala 1:1000

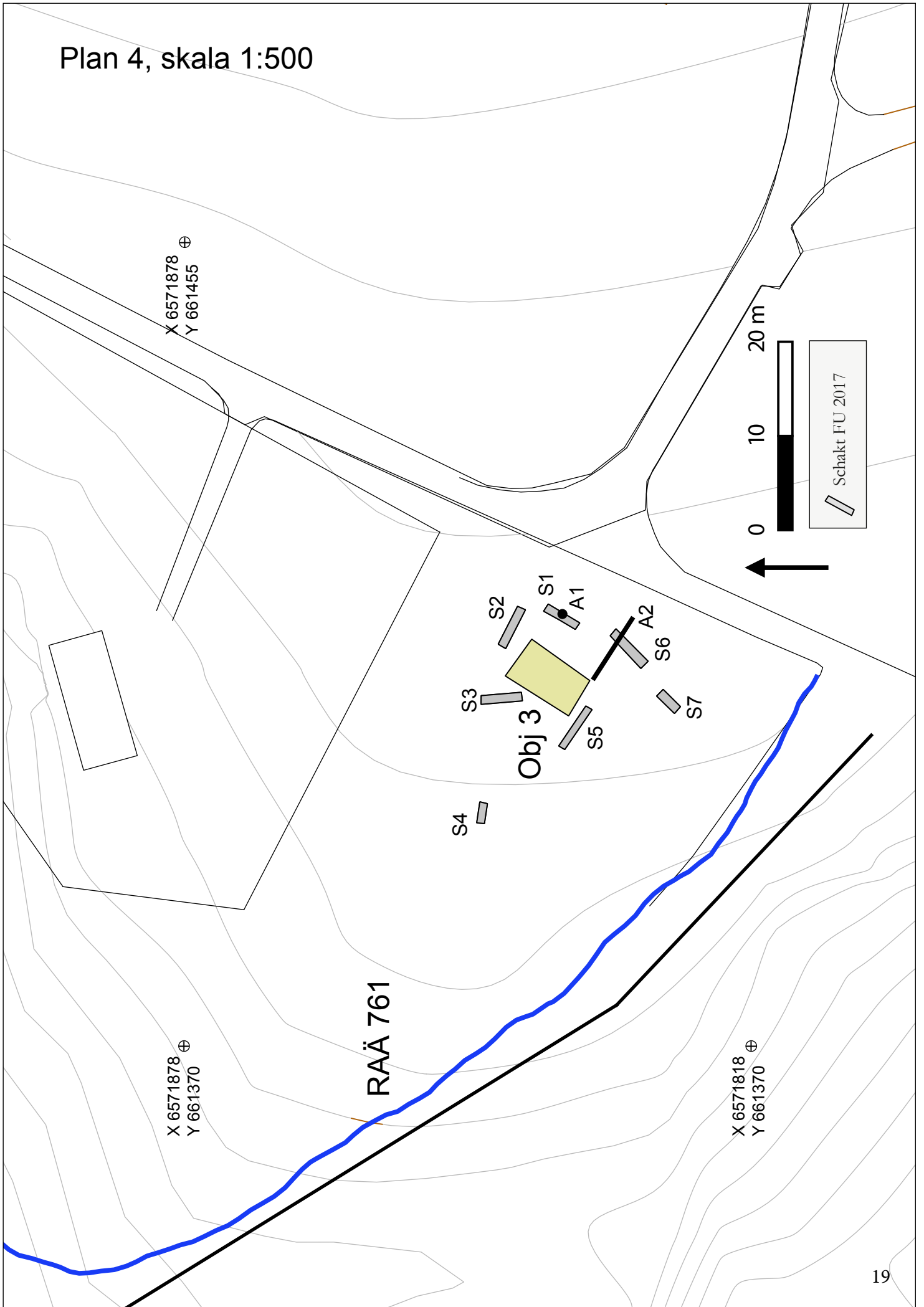

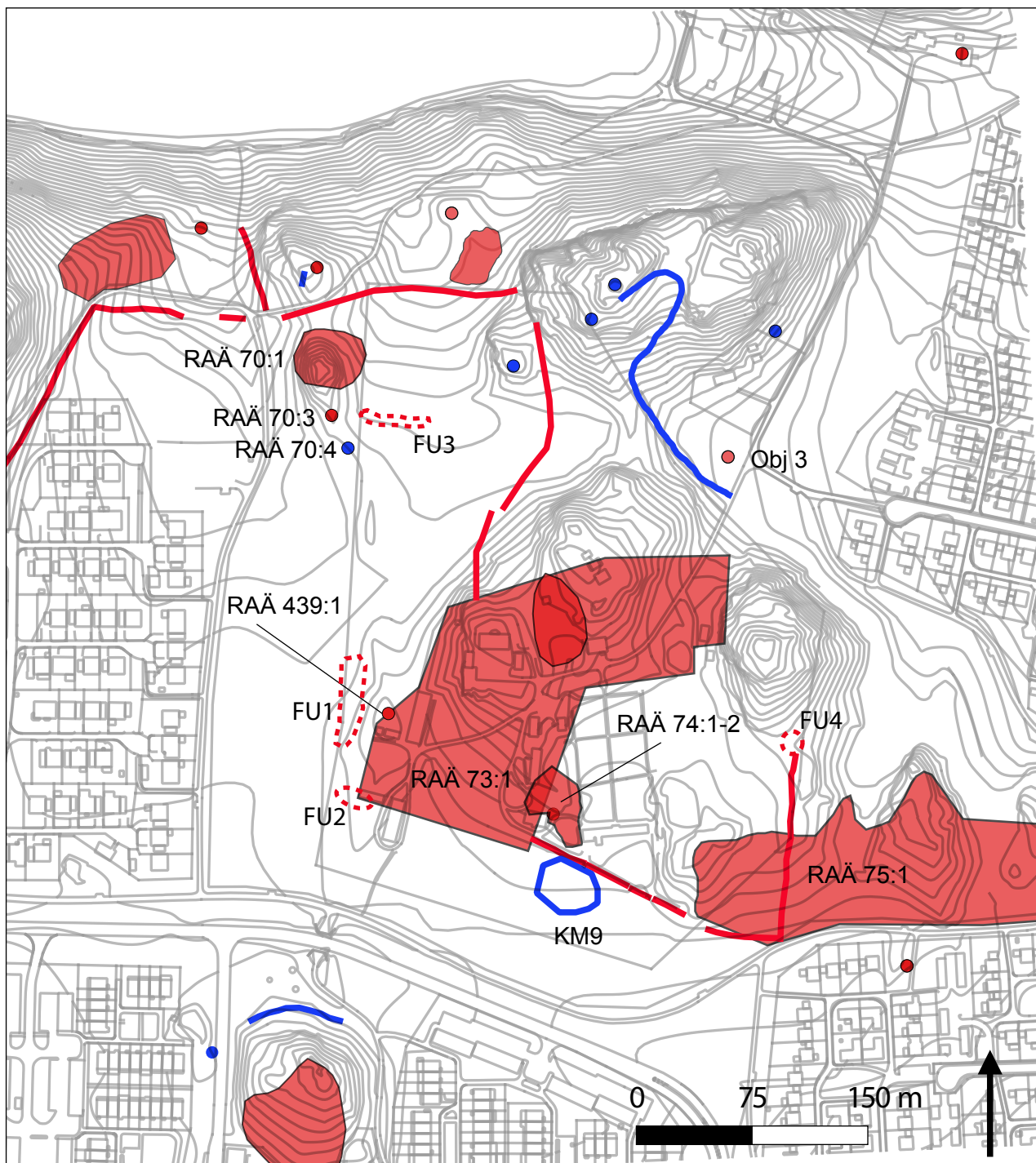
Plan 3, skala 1:500

FU

Plan 4, skala 1:500

Kartan redovisar lägena för de förundersökta objekten/lämningarna (FU1-4 och obj3) samt Arkeologistiks förslag till ny utbredning av RAÄ Botkyrka 74:1 och 75:1, skala 1:4000.

Bilaga 2. Schakttabell

RAÄ/obj-nr	Schakt	Storlek (m)	Beskrivning
Botkyrka 70:3-4	1	5 x 2,3 - 2,5 x 0,3	Fyllning av gråbrun mo 0,25 m (ploglager) ovan beige mo.
	2	8 x 1,4 x 0,25 - 0,3	Som S1. Enstaka tegel och flintgods förekom i ploglagret. I schaktets södra del framkom en hårdgrop (A1) .
	3	7 x 1,4 x 0,3	Som S1. I ploglagret förekom enstaka buteljglas. I schaktets södra del framkom en hårdgrop (A2) .
	4	8 x 2,5 x 0,3 - 0,4	Som S1. Enstaka tegel och buteljglas i ploglagret.
	5	6 x 2,3 x 0,3 - 0,4	Som S1. Enstaka tegel, buteljglas och yngre rödgods i ploglagret.
	6	5 x 2,3 - 3 x 0,3 - 0,4	Som S1. Enstaka tegel, yngre rödgods, flintgods i ploglagret. I schaktets östra del framkom en stenansamling av rundade och skärviga/krossade stenar. Ansamlingen provgrävdes varvid sentida fynd i form av tegel, buteljglas och kritpipsfragment påträffades mellan stenarna och under stennivån. Lämningen bedömdes som sentida och schaktades bort.
	7	3 x 2,5 x 0,3	Som S1. Enstaka tegel i ploglagret. I schaktets NÖ del framkom en hårdgrop (A3) .
	8	6 x 2 - 2,3 x 0,35 - 0,4	Som S1. Enstaka tegel och buteljglas i ploglagret.
	9	7 x 2 x 0,3	Fyllning av brun myllig sand med relativt rikligt med tegel, yngre rödgods, flintgods och buteljglas, ca 0,25 - 0,3 m (ploglager). Botten av gulbrun sand.
	10	6 x 2 x 0,3 - 0,4	Fyllning av brun myllig lera med enstaka inslag av tegel, yngre rödgods och grönfärgat planglas, ca 0,3 m (ploglager). Botten av sand i V änden, där efter lera.
	11	7 x 2 - 3 x 0,3 - 0,4	Fyllning av brun myllig mo med enstaka flintgods, yngre rödgods, och tegel. Botten av gulbeige mo. I schaktet framkom två hårdgropar (A4 och A5) .
	12	3 x 2,5 - 3 x 0,3	Som S11. I nordvästra hörnet framkom kanten av en hårdgrop (A6) . Hårdgropen schaktades inte fram.
	13	5 x 2 - 2,3 x 0,3 - 0,4	Fyllning av brun myllig mo, ca 0,25 - 0,3 m (ploglager). Botten av ljusgrå mo.
	14	7 x 2 - 5 x 0,25 - 0,3	Som S13. I ploglagret förekom enstaka tegel och flintgods.
	15	5,5 x 2 - 2,5 x 0,3	Som S13.
	16	6,5 x 2 - 2,5 x 0,3	Som S13. I ploglagret förekom enstaka tegel och yngre rödgods (oglaserat).
	17	6,5 x 2 - 2,3 x 0,25	Fyllning av brun myllig mo, ca 0,25 m (ploglager). Botten av beige mo.
	18	6 x 2 - 2,3 x 0,25 - 0,3	Som S17. I ploglagret förekom enstaka tegel, flintgod, yngre rödgods och grönfärgat planglas.
	19	6,5 x 2 - 2,5 x 0,3	Som S17. I ploglagret förekom enstaka flintgods, buteljglas och tegel.
	20	6 x 2 - 2,3 x 0,25 - 0,3	Som S13. I fyllningen framkom enstaka tegel och flintgods.

RAÄ/obj-nr	Schakt	Storlek (m)	Beskrivning
Botkyrka 73:1	1	10 x 1,5 x 0,2 - 1,45	Schaktet anlagt i västvärd slänt och påbörjades vid släntens fot. Fyllning av gråbrun myllig lera, ca 0,2 m ovan ett 0,1 - 0,8 m tjockt beige lager av sandig till stenig lera vilket i sin tur låg på ett ca 0,2 - 0,3 m tjockt mörkbrunt lager av myllig mo med raseringsmassor i form av tegel, kakelugnsfragment med heltäckande vit glasyr, spikar (maskintillverkade), yngre rödgods med in- och utvändig brun glasyr, ofärgat planglas och buteljglas. Under detta framkom ett delvis bevarat odlingslager av gråbrun myllig lera med enstaka inslag av tegel och yngre rödgods, ca 0,1 - 0,2 m tjockt. Botten av beige lera.
	2	22 x 1,5 - 2 x 0,25 - 1,3	Schaktet delvis anlagt på plan mark längs foten av en västsluttning, delvis i sluttningsriktningen. Vid sluttningens fot utgjordes fyllningen av mörkbrun myllig mo med inslag av tegelfragment, ca 0,25 m (ploglager). Botten av beige silt. I denna del framkom ett skärvstensflak (A1) . I slänten utgjordes fyllningen av ett ca 0,15 m tjockt lager av brun myllig lera ovan ett ca 0,05 - 0,5 m tjockt lager av beige stenig morän. Under moränen vidtog ett odlingslager av mörkbrun myllig silt med relativt rikligt med tegelfragment samt enstaka flintgods och järnfragment, ca 0,3 - 0,4 m tjockt. Botten av beige silt. I denna del framkom ett stolphål (A2) under ploglaget.
	3	7 x 2,3 x 0,7 - 0,9	Anlagt i västsluttning. Vegetationsskikt, ca 0,1 - 0,15 m ovan stenig morän, ca 0,05 - 0,4 m ovan mörkbrun myllig lera(odlingslager?) med rikligt med stenar och tegel (raseringsmassor?), ca 0,15 m. Botten av beige silt. I botten framkom en hård (A3) .
	4	11 x 2,2 - 2,5 x 0,3 - 2,1	I södra delen (0 - 3 m l) ett jordlager med rikligt med sentida sopor i form av hela och fragmenterade glasflaskor, tallrikar och terriner/-pottor i flintgods, järnföremål (grep, hank, spikar, kedja), obrända djurben, pressglas m.m. jordlagret var ca 0,6 m tjockt. Botten utgjordes av ljusgrå mo. I schaktets fortsättning vidtog överst ett lager av 0,2 - 0,6 m stora stenar, vilket till att börja med antogs kunna utgöra en husgrund, men då stenlagret bröts igenom visade sig detta ligga ovanpå blandade och delvis skiktade massor av sten, pinnmo, morän och jord. I jordlagret förekom rikligt med sentida material i form av glasflaskor, tegel m.m. samt en järnspis). Pga. av inrasande massor och inträngande vatten kunde det inte avgöras om ursprungliga marklager fanns bevarade. Botten, som nåddes i en mindre del av schaktet låg på ca 2,1 m djup, utgjordes av beige - ljusgrå lera.
	5	9 x 2 x 0,25 - 0,3	Fyllning av brun myllig mo med inslag av tegel, flintgods, kritpipsfragment och skärvig och skörbränd sten, ca 0,2 m (ploglager). Botten av beige mo. I schaktet framkom en anläggning i form av en nedgrävning (A4) .
	6	4 x 3 x 0,35	Fyllning av brun myllig silt med enstaka tegel och flintgods, ca 0,3 m (ploglager). Under ploglaget framkom ett kulturlager av ljusbrun silt med inslag av skärvig och skörbränd sten, bränd lera och ett litet keramikfragment (förhistoriskt). I schaktet framkom även ett stolphål (A5) .
	7	6 x 2 - 2,2 x 0,25 - 0,3	Fyllning av brun myllig mo med tegelfragment och ett järnfragment, ca 0,2 - 0,25 m (ploglager). Botten av beige silt.
	8	4 x 1,5 x 0,4	Fyllning av gråbrun något myllig lera med inslag av tegel och buteljglas, ca 0,3 m (ploglager). Botten av ljusbrun lera.
	9	6 x 1,5 x 0,9	Fyllning av blandade massor av lera, sten och morän, ca 0,9 m. I botten förekom ett ca 0,01 - 0,02 m tjockt ljusbrunt jordlager med enstaka tegelfragment (rest av ursprunglig markyta). Botten utgjordes gul morän.

- 10 7,5 x 1,5 x 0,2 - 0,5 Fyllning av brun myllig silt med inslag av tegel och planglas, ca 0,3 m (odlingslager). Botten av beige silt. Centralt skars schaktet av basen till en skalmur (ej framrensad, se vidare schakt S11)
- 11 14 x 1,5 - 5 x 0,2 - 0,45 Som S10. I schaktet framkom basen till en skalmur, ca 3 + 3,5 m lång och 1,4 m bred. Bestående av två parallella rader av 0,55 - 0,7 m stora stenar, med en fyllning av lera och småstenar (0,1 - 0,2 m stora) emellan. Längs sidan av muren fanns ytterligare glesa stenar, ca 0,2 - 0,35 m stora, som möjligen utgör framforslad sten till murbygget eller nedrivna partier. Muren löpte i 3 m i NNÖ-SSV riktning för att sedan vika av mot OSO-VNV i 3,5 meter inom schaktet.

RAÄ/obj-nr	Schakt	Storlek (m)	Beskrivning
Botkyrka 74:1, Botkyrka 75:1	1	9 x 1,4 x 0,3 - 0,55	I schaktets SÖ del framkom en väg/trädgårdsgång av grus och sand under torven. Gången var ca 3 m bred som hade anlagts på undergrunden av beige mo. Fyllningen i resten av schaktet utgjordes av mörkbrun myllig mo med enstaka inslag av tegel, plan- och buteljglas och en järnspik, ca 0,5 m (odlingslager). Botten av beige mo.
	2	6,5 x 1,4 x 0,3 - 0,5	Fyllning av mörkbrun myllig mo med inslag av tegel och planglas, ca 0,25 - 0,4 (odlingslager). Botten av beige mo.
	3	6,5 x 1,4 x 0,3 - 0,4	Fyllning av mörkbrun myllig mo med inslag av tegel, flintgods och planglas, ca 0,25 - 0,3 (odlingslager). Botten av beige mo.
	4	6 x 1,4 x 0,5 - 0,6	Fyllning av mörkbrun myllig mo med inslag av tegel och planglas, ca 0,5 - 0,6 (odlingslager). Botten av beige mo.
	5	5 x 1,4 x 0,3 - 0,5	Fyllning av sand och grus 0,3 m (trädgårdsgång?). I östra delen rester av ett odlingslager med enstaka tegel och flintgods under gruset. Botten av gul-beige silt. I västra delen fanns två nedgrävningar för troligen el respektive avlopp.
	6	6,5 x 1,4 x 0,45 - 0,5	Fyllning av mörkbrun myllig silt med inslag av tegel och yngre rödgods (oglaserat), ca 0,4 m (odlingslager). Botten av beige silt.
	7	5 x 1,4 x 0,2 - 0,35	Fyllning av mörkbrun myllig mo, ca 0,2 - 0,25 m (odlingslager). Botten av beige mo. I schaktets västra del framkom en sentida nedgrävning, 2,1 x >0,8 m, fylld med stenar. Vid provgrävning framkom tegel. Dräneringsgrop?
	8	5 x 1,4 x 0,2 - 0,4	Fyllning av mörkbrun myllig mo med inslag av tegel, planglas och flintgods, ca 0,2 - 0,3 m (odlingslager). Botten av beige mo. I schaktets östra del skar en nedgrävning schaktet. Vid provgrävning framkom isoleringsull. Avlopp?
	9	2 x 1 x 0,3	Schaktet togs upp i södra halvan av en osäker grav (A1) . Schaktet visade att anläggningen utgjordes av en sandhög. Under denna vidtog ett mörkbrunt grusigt lager som tolkades som en gång-/vägbeläggning.
	10	6 x 1,5 x 0,3 - 0,4	Fyllning av brun grusig till stenig mo. Botten av berg i norr och stenig mo. Centralt framkom en sentida sopgrop (A2) .
	11	3,5 x 1,5 x 0,6	Fyllning av brun mo, ca 0,3 m, ovan ett lager med rikligt med småstenar (0,05 - 0,1 m stora) och sentida sopor i form av tegel, yngre rödgods, obrända djurben och ett modernt gångjärn. Botten av något stenig beige mo.
	12	12 x 1,4 x 0,2 - 0,3	Fyllning av brun mo med i nordöstra delen enstaka tegel och flintgods. Botten i sydvästra delen av morän (ca 3 m) i övrigt av berg.

13	4 x 2 x 0,2 - 0,5	Schaktet grävdes i östra delen av en osäker grav (A3) . Fyllning av brun mylla uppblandad med ljusare mylla, ca 0,2 - 0,4 m, ovan "steril" beige mo. I schaktets nordöstra del framkom en gles stenansamling av 0,25 - 0,6 m stora stenar med ett tunt fläckigt och "mylligt" sotlager mellan och under stenarna, ca 1,5 x 1 m stort. Lagret grävdes bort och bedömdes som en rotbrand. Ingen inre konstruktion, gravgömma eller andra fynd påträffades. Markägaren upplyste oss senare att det rörde sig om en gammal kompost.
14	5 x 1,4 x 0,2 - 0,3	Schaktet togs upp i norra delen av en osäker grav (A4) . Fyllningen utgjordes av brun mo med inslag av delar av tegelpannor, plast (sticklingskrukor och en vattenpistol) och oglaserat yngre rödgods (blomkruka), ca 0,2 m. Botten av gulbrun sand i söder och beige mo i norr.
15	5 x 1,4 x 0,2 - 0,3	Fyllning av brun sandig mo med enstaka tegel, ca 0,2 m. Botten av beige mo.
16	5 x 1,4 x 0,25	Fyllning av brun myllig morän, ca 0,15 m. Botten av morän.
17	6 x 1,4 x 0,25	Fyllning av brun myllig mo, ca 0,2 m (odlingslager?). Botten av morän, i söder övergående i beige mo.
18	5,5 x 1,4 x 0,25	Som S17.

RAÄ/obj-nr	Schakt	Storlek (m)	Beskrivning
Objekt 3	1	4 x 1,4 x 0,3	Fyllning av svartbrun mylla med inslag av tegel och spikar/tenar av järn, ca 0,25 m. Botten av gråbeige silt. I schaktet framom en sentida sopgrop (A1) .
	2	5 x 1,4 x 0,3	Fyllning av svartbrun mylla med inslag av tegel, buteljglas, flintgods och yngre rödgods med klargrön glasyr. Botten av beige mo.
	3	5 x 1,4 x 0,3	Fyllning av mörkbrun mylla med rikligt med tegelfragment (takpannor) i södra delen, ca 0,25 m. Botten av beige mo.
	4	2 x 1,4 x 0,3	Fyllning av brun mylla, ca 0,2 m. Botten av beige mo.
	5	5 x 1,4 x 0,25 - 0,3	Som S4. En flintgodsskärva i fyllningen.
	6	5 x 1,4 x 0,3 - 0,4	Tvårs över schaktets norra del framkom en hågnad (A2) av sten. Fyllningen norr om hågnaden av mörkbrun mylla med taktegel och enstaka grönfärgat planglas och porslin, ca 0,25 m. Söder om hågnaden bestod fyllningen av brun mylla, ca 0,2 m. Botten av morän.
	7	3 x 1,4 x 0,25	Fyllning av brun mylla, ca 0,2 m. Botten av beige mo.

RAÄ/obj-nr	Schakt	Storlek (m)	Beskrivning
Objekt KM 9	1	8 x 2 x 0,3	Fyllning av mörkbrun myllig silt med inslag av tegel och flintgods (ploglager). Botten av ljusbrun silt.
	2	11 x 2 - 2,3 x 0,3	Som S1. I schaktets norra del framkom en nedgrävning (A1) .
	3	6 x 2 - 2,5 x 0,3	Som S1.
	4	9 x 1,4 - 2,5 x 0,3	Som S1.
	5	8 x 1,4 - 2,3 x 0,3	Fyllning av mörkbrun något myllig lera med enstaka inslag av tegel och buteljglas, ca 0,2 m (ploglager). Botten av varvig lera.
	6	6 x 2,3 x 0,25	Som S6.
	7	7,5 x 1,4 x 0,3	Fyllning av mörkbrun något moig lera, ca 0,2 m (ploglager). Botten av brun moig lera.

8	7 x 1,4 x 0,35	Fyllning av mörkbrun myllig mo med inslag av tegel och buteljglas, ca 0,3 - 0,35 m (ploglager). Botten av ljusbrun silt.
9	6 x 2,3 x 0,3 - 0,35	Som S6. I schaktet framkom en nedgrävning (A2) .
10	5 x 2,3 x 0,3	Som S8.
11	7 x 1,4 x 0,35	Som S8.
12	8 x 1,4 - 1,8 x 0,3 - 0,4	Som S8.
13	8,5 x 1,4 x 0,35 - 0,4	Som S8.
14	9 x 1,4 x 0,4	Fyllning av mörkbrun myllig silt med inslag av tegel och flintgods, ca 0,3 m (ploglager). Botten av beige/ljusbrun silt.

Bilaga 3. Anläggningstabell

RAÄ/Obj-nr	Schakt	Anl-nr	Typ	Beskrivning
Botkyrka 70:3-4 (objekt FU3)	S2	A1	Härdgrop	Härdgrop, >1,3 x >1,3 m (V-Ö) stor. Rikligt med skärvig sten och sot i ytan. Ej framrensad i sin helhet.
	S3	A2	Härdgrop	Härdgrop, ca 1,1 x >0,95 m (NNV-SSO) stor med rikligt med skärvig sten i ytan. Ej framrensad.
	S7	A3	Härdgrop	Härdgrop, >1,2 x >1,0 m (N-S) stor med rikligt med skärviga och skörbrända stenar samt sot i ytan. Ej framrensad.
	S11	A4	Härdgrop	Härdgrop, ca 1 x >0,65 m (N-S) stor med rikligt med skärvsten i ytan. Fyllning av något sotig mo. Ej framrensad.
	S11	A5	Härdgrop	Härdgrop, ca 1,3 x 1,1 m (V-Ö) stor med rikligt med skärviga och skörbrända stenar i ytan samt sot och kolfläckar. Ej framrensad.
	S12	A6	Härdgrop	Härdgrop, i kant av schakt, ej framschaktad, >0,9 x >0,3 m (N-S) stor med rikligt med skärvig och skörbränd sten samt kol synligt i schaktkanten.
Botkyrka 73:1 (objekt FU1)	S2	A1	Skärvstensflak	Skärvstensflak, ca 2,9 x >1,1 - 1,3 m (N-S), bestående av rikligt med skärviga och skörbrända stenar (0,03 - 0,2 m stora), kolstänk och bränd lera. Vid rensning påträffades ett bränt ben och en skärva förhistorisk keramik (ej tillvaratagna). Ej framschaktad i sin helhet.
	S2	A2	Stolphål	Stolphål, ca 0,6 x 0,5 m (NO-SV), med ett flertal 0,05 - 0,15 m stora stenar i ytan.
	S3	A3	Härd	Härd, ca 0,8 x >0,65 m (V-Ö) med rikligt med skärviga och skörbrända stenar i ytan. Kraftigt sotig fyllning.
	S5	A4	Nedgrävning	Nedgrävning, ca 1,3 x 0,9 m (N-S). Täcktes av en kulturlagerfläck, ca 1,4 x 1 m (ONO-VSV) med skärvig och skörbränd sten, bränd lera och kolstänk.
	S6	A5	Stolphål	Stolphål, ca 0,4 x 0,3 m (NV-SO). Framträdde som en mörkfärgning med en skoning av minst sex stenar (0,1 m stora), varav en skörbränd.
Botkyrka 75:1	S9	A1	Utgår	Schaktet grävdes i en osäker stensättning, ca 2 m i diameter och 0,3 m hög. Underökningen visade att anläggningen utgjordes av en sentida dumphög av sand.
	S10	A2	Sopgrop	Sopgrop, ca 2 x >1,5 m (N-S), med rikligt med 0,5 - 0,1 m stora stenar och tegel, obrända djurben, flintgods och yngre rödgods med och utan glasyr. Ett flintgodsfat bedömdes till omkring sekelskiftet 1900.
	S12	A3	Utgår	Schaktet grävdes i en osäker stensättning, ca 4,5 m i diameter och 0,3 m hög. Underökningen visade att anläggningen inte utgjordes av en grav. Enligt senare uppgift från markägaren rör det sig om en gammal komposthög.

S14	A4	Utgår	Schaktet grävdes över en osäker stensättning som framträdde som en halvcirkelrund förhöjning ca 4 x 3 m stor (N-S) och 0,2 m hög intill berg i söder. Fyllningen utgjordes av ett mylligt jordlager med taktegel och sticklingskrukor av plast och en vattenpistol. Möjligen gammal komposthög. Ej fornlämning.
-----	----	-------	---

RAÄ/Obj-nr	Schakt	Anl-nr	Typ	Beskrivning
Objekt 3	S1	A1	Sopgrop	Sopgrop, ca 0,8 x >0,5 m (NNO-SSV) med mörkbrun fyllning innehållande sot, kol, tegel, spik och flintgods. Sentida.
	S6	A2	Hägnad	Hägnad, ca 6 m lång (OSO-VNV), 0,55 m bred och 0,15 - 0,2 m hög av 0,25 - 0,5 m stora stenar. Hägnadens västra del ansluter till husgrundens objekt 3 sydöstra hörn, där en del av hägnaden var synlig i markytan. Denna del tolkades tidigare som en ramp till byggnaden (Andersson 2016, i rapporten dock felaktigt angivet läge till grundens NV hörn).

RAÄ/Obj-nr	Schakt	Anl-nr	Typ	Beskrivning
Objekt KM 9	S2	A1	Nedgrävning	Nedgrävning, rund, ca 1,5 m i diam. Framträdde som en mörkfärgning med enstaka tegel, buteljglas, yngre rödgods, flintgods, järnfragment och ett obränt ben (slaktavfall) i ytan vid rensning.
	S9	A2	Nedgrävning	Nedgrävning, rundad, ca 0,6 m i diam. Framträdde som en mörkfärgning med en ca 0,2 m stor sten i östra kanten. I ytan kolbitar och ett glasfragment. Vid provgrävning i västra kanten framkom även en skärvig sten.

Bilaga 5. Objektbeskrivningar

Obj-nr	Typ	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
FU1	Boplats	Boplats, minst 60 x 14 m (N-S) stor. Vid arkeologisk förundersökning 2017 framkom ett skärvtensflak, en härd, två stolphål, en nedgrävning samt kulturlagerfläckar inom ytan. Vid rensning påträffades enstaka fragment förhistorisk keramik, bränt ben, bränd lera och skärvig sten. Lämningen anses ha avgränsats mot norr, men har oklar utbredning i övriga riktningar.	Fornlämning
FU2	Hägnad	Skalmur, 3 + 3,5 m (NNO-SSV, VNV-OSO) lång, 1,4 m bred och upp till 0,2 m hög. Muren består av två parallella rader av 0,55 - 0,7 m långa stenar med en fyllning av mindre stenar (0,1 - 0,2 m) och silt emellan. Endast murens bottenvarv är bevarat. Framkom i sökschakt vid arkeologisk förundersökning 2017. Muren har sannolikt en viss vidare utbredning mot norr och öster.	Fornlämning
FU3	Övrigt	Härdgropssystem, ca 40 m (V-Ö) långt. Bestående av minst sex härdgropar på rad. Härdgroparna är ca 1 - 1,3 m i diameter. Påträffades vid sökschaktning i samband med arkeologisk förundersökning 2017. Ingen av härdgroparna undersöktes.	Fornlämning
FU4.1	Stenkrets	Stenkrets, rundad, ca 3 m i diameter och 0,3 m hög. Bestående av en glest lagd ring av 0,5 - 0,7 m stora stenar samt en ca 0,6 m stor sten i centrum. I anläggningens västra kant finns en lucka där en sten möjligen har plockats bort. Övertorvad.	Fornlämning
FU4.2	Stensättning	Stensättning, rundad, 3,5 x 3 m (V-Ö) och 0,2 m hög. Övertorvad med rikligt med 0,2 - 0,6 m stora stenar i ytan. I V resp. Ö kanten beväxt med buskar/unga lövträd.	Fornlämning
FU4.3	Stensättning	Stensättning, rundad, ca 2,5 m i diameter och 0,2 hög. Övertorvad med ett flertal 0,1 - 0,4 m stora stenar synliga i ytan.	Fornlämning